

PUHEMIESNEUVOSTON EHDOTUS 1/2014 vp

Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan päätökseksi eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kansanedustajan toiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi eduskunnan työjärjestykseen ehdotetaan otettavaksi säännös edustajien velvollisuudesta antaa eduskunnalle selvitys määrätyistä ulkopuolisista sidonnaisuuksistaan. Selvitysvelvollisuus koskee sellaisia edustajantoimeen kuulumattomia tehtäviä, elinkeinotoimintaa, omistuksia yrityksissä ja muuta merkittävää varallisuutta, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa henkilön toimintaa edustajana. Selvitys annetaan kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kansanedustajan valtakirja on tullut tarkastetuksi. Myös tiedoissa tapahtuneet olennaiset muutokset on ilmoitettava kahden kuukauden kuluessa muutoksesta. Lisäksi edustajan on annettava eduskunnalle selvitys sellaisista edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saamistaan tuloista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimin-

taansa edustajana. Tulot ilmoitetaan kalenteri-vuosittain tulojen kertymistä seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Jos edustaja kehoksesta huolimatta laiminlyö selvityksen antamisen, puhemies ilmoittaa tästä täysistunnossa.

Selvitys toimitetaan keskuskansliaan, joka pitää edustajien antamista tiedoista rekisteriä. Tiedot tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon. Tiedot poistetaan rekisteristä ja tietoverkosta edustajantoimen päätyttyä.

Lisäksi ehdotetaan, että puhemiesneuvostolle annetaan tehtäväksi antaa ohjeita edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisesta ja muista vastaavista edustajan asemaan liittyvistä käytän-teistä. Tätä koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi eduskunnan työjärjestykseen.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vaalikauden 2015—2018 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Kansanedustajien sidonnaisuudet

Vuonna 1995 alkaneen vaalikauden alusta lähtien kansanedustajia on puhemiesneuvoston päätöksellä pyydetty ilmoittamaan määrätty ulko-

puoliset sidonnaisuutensa, kuten edustajantoi-meen kuulumattomat tehtävänsä ja taloudelliset sidonnaisuutensa, eduskunnan kansliaan kunkin vaalikauden alussa kanslian laatimalla lomakkeella. Kansanedustaja voi vaalikauden aikana oma-aloitteisesti täydentää ilmoittamiaan tietoja tai tehdä niihin tarvittavia muutoksia. Edus-

kunnan kanslia pyytää käytännössä kansanedustajia päivittämään ilmoitettuja tietoja kerran eli vaalikauden puolivälissä. Kansanedustajalla ei ole oikeudellista velvollisuutta tehdä sidonnaisuusilmoitusta, mutta puhemiesneuvoston päätökseen perustuva käytäntö on vakiintunut. Eduskunnan kanslia ylläpitää rekisteriä kansanedustajien ilmoituksista ja niiden päivityksistä. Ilmoitukset julkaistaan eduskunnan verkkosivuilla.

Lomakkeessa edustajaa pyydetään ilmoittamaan seuraavat tiedot:

- valtion, kunnan ja muiden julkisyhteisöjen virat
- palkattu toimi yksityisessä yrityksessä tai yhteisössä
- ammatin ja elinkeinon harjoittaminen
- hallintotehtävät valtionyhtiöissä
- hallintotehtävät taloudellisesti merkittävässä yrityksissä
- hallintotehtävät pankeissa ja muissa rahalaitoksissa
- hallintotehtävät merkittävässä järjestöissä
- etujärjestöjen luottamustehtävät (vain valtakunnallisen tai keskustason luottamustehtävät)
- kunnalliset ja kirkolliset luottamustehtävät (valtuuston tai hallituksen jäsenyys)
- liike- ja sijoitustoimintaa varten hankitut merkittävät omistukset sekä muut merkittävät omistusosuudet ja
- liike- ja sijoitustoimintaa varten otetut yli 100 000 euron velat sekä samassa tarkoituksessa annetut yli 200 000 euron takaukset tai muut vastuut.

Edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistä ja toimista saatuja korvauksia ei pyydetä ilmoittamaan. Perheenjäseniä tai sukulaisia koskevia tietoja ei pyydetä.

Koska sidonnaisuuksien ilmoittaminen on vapaaehtoista, sille ei ole asetettu määräaikaa eikä sen laiminlyömistä ole sanktioitu.

1.2 Kansanedustajiin sovellettavat säännökset ja ohjeistus

Edustajia velvoittavat perustuslain, eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) ja yleislainsäädännön säännökset. Perustuslain 29—32 §:ssä säädetään kansanedustajan riippumattomuudesta, koskemattomuudesta, puhevapaudesta, esiintymisestä ja esteellisyydestä.

Lisäksi eduskunnan kansliatoimikunta on antanut sisäistä ohjeistusta lahjoista ja puhemiesneuvosto on tehnyt päätöksen kansanedustajien sidonnaisuuksien ilmoittamisesta. Sidonnaisuuksien ilmoittamiskäytäntö on vakiintunut, mutta ei oikeudellisesti velvoittava.

Kansanedustajien osalta ei ole annettu erityisiä eettisiä säännöksiä kutsuttuja säännöksiä (Code of Conduct).

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Edustajien sidonnaisuudet

Vapaaehtoinen järjestelmä edustajien sidonnaisuustietojen keräämisestä on toiminut verraten hyvin: vaalikaudella 2007—2010 kaikki kansanedustajat tekivät sidonnaisuusilmoituksen. Samoin on asianlaita kuluvalle vaalikaudella. Suomen vapaaehtoinen järjestelmä on kuitenkin kansainvälisesti poikkeuksellinen, sillä valtaosassa länsimaita edustajien sidonnaisuuksien ilmoittaminen on pakollista (kansainvälinen vertailu sisältyy edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamista ja muita vastaavia edustajan asemaan liittyviä käytänteitä pohtineen työryhmän mietintöön, ks. EKJ 1/2014 jakso 3 ja liite 4).

Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus on säädetty ministereille ja erälle korkeille virkamiehille. Perustuslain 63 §:ssä säädetään ministerin sidonnaisuuksista ja valtion virkamieslain (750/1994) 8 a §:ssä valtion virkamiehen sidonnaisuuksista. Lisäksi sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuudesta on säädetty muun muassa eduskunnan oikeusasiamiehen ja eduskunnan korkeimpien virkamiesten sekä tuomarien osalta (eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 13 §, eduskunnan virkamiehistä annetun lain 13 § ja tuomareiden nimittämisestä annetun lain

14 §). Ministerille säädetyin sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden tavoitteena on tukea kansalaisten luottamusta poliittiseen järjestelmään ja jo ennakolta tehokkaasti estää sellaisen tilanteen muodostuminen, joka saattaisi vaarantaa luottamusta valtioneuvoston jäsenen toiminnan asianmukaisuuteen (HE 284/1994 vp). Virkamiesten sidonnaisuuksien ilmoittamisella pyritään lisäämään valtionhallinnon avoimuutta sekä turvaamaan kansalaisten luottamusta hallinnon riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen (HE 236/1996 vp).

Vaaleilla valitut kansanedustajat edustavat erilaisia intressi- ja taustaryhmiä, ja heillä voi olla taustansa ja toimintansa vuoksi erilaisia sidonnaisuuksia. Laajat verkostot ja tiivis yhteydenpito eri tahoihin ovat kiinteä osa kansanedustajan työtä. Sidonnaisuudet, kuten erilaiset hallinto- ja luottamustehtävät, kuuluvat siten olennaisesti edustukselliseen demokratiaamme. On kuitenkin tärkeää, että kansalaisilla on riittävästi tietoa edustajien sidonnaisuuksista heidän toimintansa seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Avoimuudella ja läpinäkyvyydellä voidaan parantaa poliittisen järjestelmän uskottavuutta ja kansalaisten luottamusta eduskuntaan ja sen päätöksentekoon. Sidonnaisuustietojen antamisella voidaan myös pyrkiä estämään sellaisten tilanteiden syntyminen, jotka saattaisivat vaarantaa kansalaisten luottamusta edustajan toiminnan asianmukaisuuteen. Vaikka nykyinen sidonnaisuustietojen keräämiskäytäntö on toiminut hyvin, sidonnaisuuksien ilmoittamisen muuttaminen pakolliseksi turvaisi vapaaehtoista järjestelmää paremmin avoimuuden ja läpinäkyvyyden toteutumisen edustajien mahdollisista sidonnaisuuksista. Pakollinen sidonnaisuusilmoitus olisi myös yhdenmukainen ministereitä koskevien vaatimusten kanssa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että kansanedustajalle asetetaan velvollisuus selvittää eduskunnalle sidonnaisuutensa. Tämä edellyttää säädöstason ratkaisuja. Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin (GRECO) on keväällä 2013 antanut Suomelle suosituksen edustajien sidonnaisuuksien ilmoittamisen muuttamisesta pakolliseksi. Muutoksella toi-

meenpantaisiin näin myös GRECON asiasta antama suositus.

Ehdotetut säännökset on pyritty muotoilemaan siten, että edustajan ilmoitusvelvollisuuden piirissä ovat sellaiset sidonnaisuudet, joilla objektiivisesti arvioiden saattaa olla vaikutusta arvioitaessa henkilön toimintaa edustajana. Tavoitteena on myös, että ilmoitusjärjestelmä on noudatettavissa ilman kohtuutonta vaivaa. Edustajan oikeusturvan kannalta on myös tärkeää, että ilmoitusjärjestelmä on mahdollisimman selkeä. Vastuun ja tehtävien erojen vuoksi edustajan selvitysvelvollisuuden ala poikkeaa ministerin selvitysvelvollisuudesta.

Ilmoitettavia sidonnaisuuksia ei ole tarkoituksenmukaista määritellä säännöstasolla yksityiskohtaisesti, vaan säännöstasolle kirjataan lähinnä asiaa koskevat perussäännökset. Tarkempia ohjeita ilmoitettavista sidonnaisuuksista antaa puhemiesneuvosto eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 1 momenttiin ehdotettavan uuden säännöksen nojalla (ks. jäljempänä jakso 2.2).

Ehdotusta laadittaessa on lähdetty siitä, että ilmoitettavia sidonnaisuuksia ovat ainakin ne, jotka kansanedustajat voivat jo nykyisin vapaaehtoisesti ilmoittaa. Lisäksi ehdotetaan, että ilmoitusvelvollisuus ulotetaan edustajan edustajantoiimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saamiin tuloihin, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa edustajana. Merkityksellisiä ovat tulot, jotka ovat kertyneet sellaisista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta, joita edustaja harjoittaa edustajantoiimensa ohella. Vaikka Suomessa on laaja verotustietojen julkisuus, verolainsäädännön nojalla on mahdollista saada tietoja vain edustajan kokonaisvuosiansioista. Verotustiedot eivät siten paljasta yksittäisistä lähteistä saatuja tuloja. Sillä, että edustaja ilmoittaa myös edustajantoiimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saamansa tulot, voidaan parantaa kansalaisten mahdollisuuksia arvioida yksittäisen sidonnaisuuden merkityksellisyyttä. Muutoksella toimeenpantaisiin myös GRECON asiasta antama suositus.

Avoimuuden ja läpinäkyvyyden kannalta on tärkeää, että sidonnaisuustiedot annetaan mah-

dollisimman pian edustajantoimen alkamisen jälkeen. Toisaalta käyttöön otettavan määräajan on oltava tarkoituksenmukainen edustajan ja eduskuntatyön kannalta. Edellä esitetty huomioon ottaen ehdotetaan, että selvitys tulee antaa kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kansanedustajan valtakirja on tullut tarkastetuksi. Myös merkitykseltään olennaiset muutokset sidonnaisuuksissa ilmoitetaan kahden kuukauden kuluessa muutoksesta. Edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saatuja tuloja koskevat tiedot ehdotetaan kuitenkin toimitettaviksi kalenterivuositain tulojen kertymistä seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Tällöin tulojen ilmoittamisessa on mahdollista käyttää apuna veroehdotusta, joka lähetetään verovelvollisille keväällä, yleensä huhtikuun aikana. Tuloja koskevaa säännöstä ei kuitenkaan sovelleta tuloihin, jotka ovat kertyneet ennen ehdotettujen muutosten voimaantuloa.

Ehdotuksen mukaan selvitys toimitetaan keskuskansliaan, joka pitää edustajien antamista tiedoista rekisteriä. Tiedot tallennetaan tietoverkkoon yleisön saataville. Tiedot ehdotetaan poistettaviksi rekisteristä ja tietoverkosta edustajantoimen päätyttyä.

Ilmoitusjärjestelmän toimivuuden ja tehokkuuden sekä uskottavuuden varmistamiseksi on tarpeen huolehtia sääntelyn noudattamisen valvonnasta. Poliittisella vastuulla on jatkossakin merkittävä rooli, mutta sääntelyn noudattamisen valvontaa ei voida jättää yksin sen varaan. Ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonta kuuluisi käytännössä keskuskanslialle. Keskuskanslia ei kuitenkaan tarkistaisi selvityksessä annettujen tietojen oikeellisuutta, vaan tietojen oikeellisuus on edustajan vastuulla. Jos edustaja kehoituksesta huolimatta laiminlyö selvityksen antamisen, puhemies ilmoittaisi täysistunnossa. GRECO on antanut Suomelle suosituksen ryhtyä tarkoituksenmukaisiin toimiin edustajien sidonnaisuuksien ilmoittamista koskevien sääntöjen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseksi. Ehdotuksella toimeenpantaisiin tämä suositus.

Edustajan velvollisuudesta antaa eduskunnalle selvitys sidonnaisuuksistaan on mahdollista säätää perustuslaissa, jossa eduskunnan osalta säädetään muun muassa eduskunnan asemasta ylimpänä valtioelimenä sekä kansanedustajan asemasta. Toinen vaihtoehto on säätää kansanedustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuutta koskeva erityislaki, kuten Ruotsissa. Kolmas vaihtoehto on sisällyttää sidonnaisuuksien selvittämisestä nimenomaiset säännökset eduskunnan työjärjestykseen, jossa perustuslain 52 §:n mukaan annetaan tarkempia säännöksiä valtiopäivillä noudatettavasta menettelystä ja eduskuntatyöstä.

Varteenotettavimmat vaihtoehdot ovat säännösten sijoittaminen joko perustuslakiin tai eduskunnan työjärjestykseen, sillä niihin on jo nykyisin koottu edustajia ja eduskuntatyötä koskevat säännökset. Uuden erityislain säätämistä edustajien sidonnaisuuksien ilmoittamisesta ei voida pitää tarpeellisena eikä tarkoituksenmukaisena.

Säännösten sisällyttämistä perustuslakiin puoltaa se, että kansanedustajan asemasta säädetään perustuslain tasolla. On kuitenkin otettava huomioon, että perustuslakiuudistuksen yhteydessä uuteen perustuslakiin on eduskuntaa koskevista säännöksistä otettu lähinnä vain ne, jotka liittyvät eduskunnan asemaan ylimpänä valtioelimenä taikka määrittelevät keskeisesti kansanedustajan asemaa tai eduskunnan tehtäviä, organisaatiota ja päätöksentekoa ja joilla on selvästi muunlainen kuin vain eduskunnan sisäinen merkitys. Suuri osa aiemmin perustuslaintasoiseen valtiopäiväjärjestykseen sisältyvistä eduskuntatyötä koskevista säännöksistä onkin perustuslakiuudistuksen yhteydessä sijoitettu eduskunnan työjärjestykseen. Mainitun muutoksen tarkoituksena on parantaa eduskunnan toimintaedellytyksiä ja luoda aiempaa joustavimmat mahdollisuudet kehittää eduskunnan sisäistä työskentelyä kunkin ajankohdan vaatimusten mukaisesti ja siten, että se voidaan tehdä ilman perustuslain muutoksia (HE 1/1998 vp ja PNE 1/1999 vp). Eduskunnan työjärjestyksen merkitys on siten huomattavasti lisääntynyt, minkä vuoksi se on säädetty käsiteltäväksi eduskunnan

täysistunnossa samalla tavalla kuin lakiehdotukset (perustuslain 41 §:n 1 momentti ja 52 §:n 1 momentti.) Perustuslakivaliokunta on perustuslakia koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään todennut seuraavaa:

"Työjärjestyksen ja lain eduskuntakäsittelyn samanlaisuus korostaa sopivasti sitä seikkaa, että työjärjestystä tulee normistatukseltaan pitää asiallisesti lain tasoisena. Perustuslakivaliokunnan mukaan työjärjestyksen erikoisasema lakeihin nähden näkyy lähinnä vain työjärjestyksen sisällön rajoituksina: työjärjestyksessä säädetään valtiopäivillä noudatettavasta menettelystä sekä eduskunnan toimielimistä ja eduskuntatyöstä. Tällaisten rajoitusten johdosta esimerkiksi valtioneuvostoa eduskunnan suuntaan velvoittavia säännöksiä ei ole mahdollista antaa yksinomaan työjärjestyksessä, vaan niiden tulee perustua joko perustuslakiin tai lakiin" (PeVM 10/1998 vp, s. 17).

Ehdotuksissa edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisesta on kyse edustajia eduskunnan suuntaan velvoittavista säännöksistä ja siten eduskunnan sisäisen työskentelyn järjestämisestä. Tällaisista säännöksistä on edellä mainituin tavoin perusteltua ja luontevaa säännellä eduskunnan työjärjestyksessä. Ilmoitettavat tiedot on ehdotuksessa myös rajattu siten, että ne koskevat vain edustajaa itseään. Näistä syistä ehdotetaan, että tarvittavat säännökset edustajan sidonnaisuuksien selvitysvelvollisuudesta sisällytetään eduskunnan työjärjestykseen.

2.2 Puhemiesneuvoston ohjeet

Edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamiseen ehdotettujen muutosten toteuttaminen edellyttää

paitsi laintasoisia säännöksiä myös tarkempien eduskunnan sisäisten ohjeiden antamista. Tämän vuoksi eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta, jonka mukaan puhemiesneuvosto antaa ohjeita edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisesta sekä muista vastaavista edustajan asemaan liittyvistä käytänteistä. Säännös mahdollistaisi ohjeiden antamisen paitsi edustajan sidonnaisuuksien myös esimerkiksi edustajan vastaanottamien lahjojen ja eräiden muiden etujen ilmoittamisesta. Näissä ohjeissa olisi kyse niin kutsutuista kansanedustajia koskevista eettisistä säännöistä. GRECO on antanut Suomelle suosituksen kansanedustajien käytännesääntöjen laatimisesta (Code of Conduct).

Ohjeiden antaminen on perusteltua ja tarkoituksenmukaista osoittaa puhemiesneuvoston tehtäväksi ottaen huomioon perustuslain ja eduskunnan työjärjestyksen säännökset puhemiesneuvoston tehtävistä. Tämä mahdollistaa myös sen, että ohjeita voidaan tarvittaessa tarkistaa ja täydentää yksinkertaisessa menettelyssä.

3 Ehdotuksen valmistelu ja voimaantulo

Ehdotus pohjautuu edustajien sidonnaisuuksien ilmoittamista ja muita vastaavia edustajan asemaan liittyviä käytänteitä pohtineen työryhmän mietintöön (EKJ 1/2014). Ehdotus on viimeistelty eduskunnan kansliassa virkamiestyönä.

Työjärjestyksen muutosten ehdotetaan tulevan voimaan vaalikauden 2015—2018 alusta. Puhemiesneuvoston ohjeiden edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisesta ja muista vastaavista edustajan asemaan liittyvistä käytänteistä on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Eduskunnan työjärjestys

6 §. *Puhemiesneuvoston tehtävät.* Pykälän 1 momentti sisältää luettelon puhemiesneuvoston tehtävistä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 11 a kohta, jonka mukaan puhemies-

neuvoston tehtävänä on antaa ohjeita edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisesta sekä muista vastaavista edustajan asemaan liittyvistä käytänteistä. Säännöksen nojalla puhemiesneuvosto voi antaa ohjeita paitsi edustajan sidonnaisuuksien

sien myös esimerkiksi edustajan vastaanottamien lahjojen ja muiden etujen ilmoittamisesta.

76 a §. Edustajan sidonnaisuudet. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi edustajan sidonnaisuuksista. Pykälä on uusi.

Pykälän *1 momentissa* säädetään edustajalle velvollisuus antaa eduskunnalle selvitys ulkopuolisista sidonnaisuuksistaan. Tarkoituksena on lisätä kansanedustajan toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Ilmoitettavia sidonnaisuuksia ovat sellaiset edustajantoimeen kuulumattomat tehtävät ja elinkeinotoiminta sekä omistukset yrityksissä ja muu merkittävä varallisuus, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa henkilön toimintaa edustajana. Merkityksellisiä ovat sellaiset tehtävät ja elinkeinotoiminta, joita edustaja harjoittaa edustajantoimensa aikana tai joiden hoitaminen on keskeytyneenä edustajantoimen hoitamisen aikana, samoin kuin varallisuus, joka edustajalla on edustajantoimensa aikana.

Edustajantoimeen kuulumattomina tehtävinä ilmoitetaan muun muassa valtion, kunnan ja muiden julkisyhteisöjen virat sekä palkatut toimet ja luottamus- ja hallintotehtävät yksityisissä yrityksissä ja yhteisöissä sekä kunnissa ja muissa julkisyhteisöissä.

Lisäksi ilmoitetaan omistukset yrityksissä ja muu merkittävä varallisuus. Varallisuus käsittää myös taloudelliset vastuut, joten myös merkittävät velat ja takaukset tulee ilmoittaa. Puhemiesneuvosto antaa edellä ehdotetun 6 §:n 1 momentin 11 a kohdan nojalla tarkempia ohjeita sidonnaisuuksien ilmoittamisesta, muun muassa siitä, milloin on kyseessä merkittävä omistus yrityksessä tai varallisuus.

Ilmoitusvelvollisuus koskee momentissa nimenomaisesti lueteltuja sidonnaisuuksia. Edustaja voi kuitenkin halutessaan antaa sidonnaisuuksistaan tietoja laajemminkin.

Pykälässä tarkoitettu velvoite koskee myös edustajia, jotka toimivat valtioneuvoston jäseninä.

Selvitys tulee antaa kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kansanedustajan valtakirja on tarkastettu. On tärkeää, että selvitys annetaan myös sellaisessa tapauksessa, jossa edustajalla

ei ole momentissa tarkoitettuja sidonnaisuuksia. Tällöin selvityksessä ilmoitetaan, ettei ilmoitettavia sidonnaisuuksia ole.

Jotta sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuus täyttää sille asetetut tavoitteet, on tärkeää, että tiedot ovat ajantasaisia. Tämän vuoksi myös vaalikauden aikana sidonnaisuuksissa tapahtuneet olennaiset muutokset tulee ilmoittaa. Aikaraja on kaksi kuukautta muutoksesta.

Edustaja yksilöidään nimen perusteella, kuten valtiopäivätoiminnassa yleensäkin.

Pykälän *2 momentissa* säädetään selvityksen antamisesta eduskunnalle sellaisista edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saaduista tuloista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa henkilön toimintaa edustajana. Merkityksellisiä ovat tulot, jotka ovat kertyneet edustajantoimen aikana harjoitetuista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta. Tulosten merkitystä edustajan toiminnan kannalta arvioidaan lähdekohtaisesti. Merkityksellisiä tuloja eivät kuitenkaan ole vähäiset ja satunnaisesti kertyvät tulot. Puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita asiasta. Lisäksi momentissa säädetään tulojen ilmoittamisen määräajasta. Toisin kuin 1 momentissa tarkoitettujen tietojen, edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saadut tulot ilmoitetaan kalenterivuositain. Ilmoitus on tehtävä tulojen kertymistä seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Selvitys toimitetaan *3 momentin* mukaan keskuskansliaan. Keskuskanslia kerää tiedot ja tarvittaessa päivittää ne edustajan antamien tietojen pohjalta. Tiedot annetaan selvitystä varten vahvistetulla lomakkeella. Keskuskanslia tarkistaa, että edustaja on antanut selvityksensä säädetyssä määräajassa. Jos näin ei ole tapahtunut, keskuskanslia kehottaa edustajaa tekemään selvityksen. Jos annettu selvitys havaitaan ilmeisen puutteelliseksi, keskuskanslia kehottaa edustajaa täydentämään tai tarkistamaan sitä. Keskuskanslia ei kuitenkaan tarkista edustajan selvityksen oikeellisuutta, vaan selvityksen oikeellisuus on edustajan vastuulla. Tarvittaessa keskuskanslia kuitenkin neuvoa ja opastaa edustajaa selvityksen tekemisessä.

Jos edustaja kehotuksesta huolimatta laiminlyö selvityksen antamisen, puhemies ilmoittaa tästä täysistunnossa. Kyse on asiantilan toteamisesta täysistunnossa. Ennen asian toteamista täysistunnossa sitä voidaan käsitellä puhemiesneuvostossa, kuten muitakin täysistuntoasioita. Edustajalle on perusteltua antaa tilaisuus korjata laiminlyöntinsä ennen asian viemistä täysistuntoon. Käytännössä edustaja voisi reagoida joko keskuskanslian kehotukseen tai viimeistään asian käsittelyyn puhemiesneuvostossa.

76 b §. Sidonnaisuusrekisteri. Pykälässä on säännökset rekisterin pitämisestä sekä rekisterin tietojen julkisuudesta ja säilytysajasta. Pykälän mukaan keskuskanslia pitää edustajien antamista sidonnaisuustiedoista rekisteriä. Keskuskanslialla olisi henkilötietolain (523/1999) mukainen vastuu henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä. Tiedot ovat julkisia, ja ne tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon.

Jotta tietoja ei säilytetä rekisterissä pidempään kuin on tarpeen edustajan mahdollisten sidonnaisuuksien arvioimiseksi, tietojen säilytysaika rekisterissä on kytketty edustajantoimen hoitamiseen. Edustajantoimen päätyttyä tiedot poistetaan rekisteristä ja yleisestä tietoverkosta. Edustajantoimi päättyy vaalikauden päättyessä, mutta se voi päättyä jo tätä aikaisemmin esimerkiksi sen vuoksi, että edustajalle myönnetään pyynnöstä vapautus edustajantoimesta tai hänet erotetaan edustajantoimesta (perustuslain 28 §:n 2—4 momentti). Sen sijaan edustajantoimen

keskeytyminen ei merkitse edustajantoimen päättymistä, minkä vuoksi sillä ei ole vaikutusta sidonnaisuustietojen säilyttämiseen (perustuslain 28 §:n 1 momentti).

Rekisteriin talletettujen tietojen käsittelyyn, säilyttämiseen ja niiden saamiseen sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa, arkistolaissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Tietoja on mahdollista saada senkin jälkeen, kun ne on poistettu rekisteristä ja tietoverkosta.

Voimaantulosäännös. Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Tarkoitus on, että ehdotetut muutokset tulevat voimaan vaalikauden 2015—2018 alusta.

Jotta seuraavissa eduskuntavaaleissa uudelleen valittavien kansanedustajien ilmoitusvelvollisuus on samanlainen kuin uusilla kansanedustajilla, edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saatujen tulojen ilmoittamista koskevaa 76 a §:n 2 momenttia ei ole perusteltua soveltaa tuloihin, jotka ovat kertyneet ennen ehdotettujen muutosten voimaantuloa. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin mukaan mainittua säännöstä ei sovelleta ennen päätöksen voimaantuloa kertyneisiin tuloihin.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla puhemiesneuvosto ehdottaa,

että eduskunnan työjärjestykseen tehdään seuraavat muutokset:

Eduskunnan päätös

eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 52 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla,

lisätään eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 6 §:n 1 momenttiin uusi 11 a kohta ja työjärjestykseen uusi 76 a ja 76 b § seuraavasti:

6 §

Puhemiesneuvoston tehtävät

Puhemiesneuvoston tehtävänä on:

11 a) antaa ohjeita edustajan sidonnaisuuksien ilmoittamisesta ja muista vastaavista edustajan asemaan liittyvistä käytänteistä;

76 a §

Edustajan sidonnaisuudet

Edustajan on kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi, annettava eduskunnalle selvitys niistä edustajantoimeen kuulumattomista tehtävistään, elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä sekä muusta merkittävästä varallisuudestaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa edustajana. Vaalikauden aikana sidonnaisuuksissa tapahtuneet olennaiset muutokset ilmoitetaan kahden kuukauden kuluessa muutoksesta.

Edustajan on annettava eduskunnalle selvitys myös sellaisista edustajantoimeen kuulumatto-

mista tehtävistä ja elinkeinotoiminnasta saamiin tuloista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa edustajana. Tulot ilmoitetaan kalenterivuositain tulojen kertymistä seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Selvitys toimitetaan keskuskansliaan. Jos edustaja kehotuksesta huolimatta laiminlyö selvityksen antamisen, puhemies ilmoittaa tästä täysistunnossa.

76 b §

Sidonnaisuusrekisteri

Keskuskanslia pitää rekisteriä, johon talletetaan edustajien antamat tiedot sidonnaisuuksistaan. Tiedot ovat julkisia, ja ne tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon. Tiedot poistetaan rekisteristä ja yleisestä tietoverkosta edustajatoimen päätyttyä.

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Mitä 76 a §:n 2 momentissa säädetään, ei sovelleta ennen tämän päätöksen voimaantuloa kertyneisiin tuloihin.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 2014.

Eero Heinäluoma
Eduskunnan puhemies

Seppo Tiitinen
Eduskunnan pääsihteeri